

BOOKA.

Knjiga **139**

**CRUJA ŠALEV
LJUBAVNI ŽIVOT**

Naslov originala

Zeruya Shalev

Hayei Ahavah

© Zeruya Shalev, 1997

Worldwide Translation Copyright © by The
Institute for the Translation of Hebrew Literature
All rights reserved.

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S HEBREJSKOG

Dušica Stojanović Čvorić

LEKTURA

Borka Slepčević

KOREKTURA

Jelena Petrović

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Valentina Brković

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2021.

Tiraž 2000

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niži reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

LJUBAVNI ŽIVOT
CRUJA ŠALEV

1

Nije mi bio ni otac ni majka, pa zašto mi je onda otvorio vrata njihovog stana ispunjavajući uzani prostor svojim telom, stiskajući kvaku na vratima; ustuknem – mora da sam pogrešila sprat, ali je ukrasna pločica na vratima tvrdoglavo govorila da je to njihov stan, odnosno da je to bio, i slabašno sam upitala šta se dogodilo s mojim roditeljima, a on je širom otvorio svoja velika siva usta: „Ništa im se nije dogodilo, Jaro“, i moje ime se koprcalo u njegovim ustima kao riba ulovljena u mrežu; ulećem unutra, ruka mi se očeše o njegovu glatku, prolazim kroz praznu dnevnu sobu i otvaram vrata njihove spavaće sobe.

Kao da su zatečeni na delu, njihova lica se trznuše prema meni i videh da ona leži u krevetu, glave zamotane u cvetnu kuhinjsku krpu, ruka joj je bila na čelu kao da želi da je spreči da otpadne, a moj otac je sedeo na ivici kreveta, čaša vode se ritmično ljuljala u njegovoj ruci, a na podu između njegovih stopala već se bila stvorila nervozna barica.

„Šta se desilo?“, upitah, a ona reče: „Ne osećam se dobro“; moj otac dodade: „Do pre dva minuta osećala se odlično“, a ona se požalila: „Vidiš, on mi nikad ne veruje“. „Šta je rekao doktor?“, upitah, a moj otac će: „Koji doktor, zdrava je kao bik, voleo bih da mi je njeno zdravlje“, ali ja sam bila uporna:

„Mora da ste zvali doktora, zar ne? On mi je otvorio vrata, zar ne?“ „Ma kakav doktor“, nasmeja se otac. „To je moj prijatelj Arije Even, zar se ne sećaš Arijea?“ A majka reče: „A što da ga se seća, nije ni bila rođena kad je otišao iz zemlje“, otac ustade: „Bolje da odem do njega, nije lepo da ga ostavimo samog“. „Čini mi se da je u redu“, rekoh, „ponaša se kao da je stan njegov“, a majka poče da kašlje, oči joj se zacrveneše i on joj gurnu skoro praznu čašu vode, nervozno, a ona prožišta: „Ostani kraj mene, Šlomo, nije mi dobro“, ali on je već bio na vratima. „Jara će ostati kraj tebe“, reče stajući u providnu baricu, „čemu inače služe deca.“

Ona ljutito ispi ostatak vode i strese mokru krpu s glave, retka kosa joj se slepila u tužne pramenove poput ježa i kad je pokušala da je ispravi, prisetih se kike koju je nekad imala, veličanstvene pletenice koja ju je svuda pratila, puna života poput mačeta, i rekoh joj: „Zašto si je odsekla, to je kao da si amputirala nogu, zar bi se tako lako odrekla svoje noge?“ A ona odgovori: „Nije mi više stajala lepo, nakon što se i sve ostalo promenilo“ i uspravi se u krevetu, gledajući nervozno na sat: „Koliko li će dugo on sedeti tamo, mrsko mi je da ležim u krevetu usred dana“. „Ti uopšte nisi bolesna“, rekoh iznenađeno, a ona se našmeši: „Naravno da nisam, samo ne mogu da podnesem tog tipa“, a ja odmah potvrdih da ne mogu ni ja, jer me je dodir njegove ruke ožario poput ujeda insekta, čak sam i pogledala da proverim da li mi je ruka otekla ili pocrvenela, a onda je upitah zašto. „To je duga priča“, reče mi, „tvoj otac ga ceni, pre trideset godina su studirali zajedno, bili su najbolji prijatelji, ali sam ja oduvek smatrala da se Arije samo poigrava s njim, čak ga i iskorišćava, ne mislim da je sposoban da oseća bilo šta. Vidiš sad, na primer, godinama ga nije bilo i odjednom se pojavljuje jer mu tvoj otac treba da bi sredio nešto za njegovu ženu.“

„Rekla si da on ne živi ovde“, uhvatih sebe da ga branim, ali ona ljutito nastavi: „Tako je, živeli su u Francuskoj, tek su se vratili, ali ako stvarno želiš da ostaneš u kontaktu, možeš i odande to da uradiš“; lice joj se skupi u tačku koncentrisane mržnje, u trougao pokriven borama i staračkim pegama a istovremeno dečje, očiju skupljenih od sumnjičavosti, prашnjavo poput prozora koji godinama nisu čišćeni, okružujući prelep prav nos, koji sam i ja nasledila, a ispod njega blede usne stisnute u ogorčenju koje se postepeno praznilo, kao da ih je nešto iznutra uvlačilo.

„Šta je radio u Francuskoj?“, upitah, a ona će kiselo: „Isto što su i drugde radili, drugim rečima ništa. Tvoj otac je uveren da je tamo bio na poslovima obezbeđenja, nečem važnom i tajnom, ali po mom mišljenju, on je jednostavno živeo od novca svoje bogate žene, ulična baraba koja se oženila zbog para, a sad je došao ovamo i hvali se izveštačenošću i elegancijom koju je pokupio u Evropi“; videh da su njene oči gledale u ogledalo na suprotnom zidu sobe, posmatrala je kako joj reči izlaze iz usta, prljave, otrovne, pa pomislih ponovo – ko zna šta je u stanju da izgovori o meni, gušilo me je njeno prisustvo, pa joj rekoh da moram da idem, a ona uzviknu: „Ne još!“ Pokušavala je da me zadrži uz sebe kao što je pokušavala da zadrži i njega; „Ostani sa mnom dok on ne ode“, a ja upitah zašto, na šta ona sleže ramenima poput deteta – ne znam.

Oštar miris francuskih cigareta došao je iz dnevne sobe, gde je moj otac, koji nikada nije dozvoljavao pušenje u svom prisustvu, sedeo skupljen na sofi, okružen teškim dimom, a u njegovoj omiljenoj fotelji bio se raskomotio gost, zadovoljan i opušten, koji je posmatrao moj ulazak u sobu. „Sećaš se Jare“, procedi moj otac skoro molećivo, a gost odgovori: „Sećam je se kad je bila beba, ne bih je nikad poznao“, pa

ustade iznenađujuće bodro i ispruži svoju prelepu ruku s dugim, tamnim prstima i upita me uz podrugljiv osmeh: „Da li uvek očekuješ ono najgore?“ Objasnio je mom ocu: „Kad me je videla na vratima, gledala me je kao da sam vas oboje ubio a da je ona sledeća na redu“, a ja rekoh: „Tako je“, i potom moja ruka pade iz njegove, teška i iznenađena kao ruka nekog ko se upravo onesvestio, jer je on iznenađeno povukao svoju pre nego što sam bila spremna, i seo ponovo u fotelju; njegove sumorne sive oči su ispitivale moje lice, a ja sam pokušala da ga sakrijem kosom, sela sam prekoputa njega i rekla ocu: „Žurim, Joni me čeka kod kuće“. „Kako ti je majka?“, upita gost dubokim i izazovnim glasom, a ja odgovorih da nije baš dobro, a pokvaren smešak izlete iz mene, kao i uvek kada lažem, dok me je otac gledao sa sjajem u očima: „Znaš da smo studirali zajedno u mladosti? Bili smo mlađi nego ti sada, čak smo jedno vreme delili i stan“, ali posetiočeve oči nisu zasijale kao očeve, kao da nije bio toliko oduševljen tim uspomenu; ipak, moj otac je bio uporan: „Sačekaj trenutak“, skočio je sa sofe, „moram da ti pokažem zajedničku fotografiju“; kao i uvek, prošlost ga je uznosila do ogromnog, skoro uvredljivog uzbuđenja.

Iz susedne sobe dolazio je eho njegove potrage – otvaranje fioka, bacanje knjiga na pod – koja je pokrivala tišinu među nama, pritiskajuću, nelagodnu tišinu, a gost je zapalio još jednu cigaretu, nije se ni trudio da povede razgovor, gledao me je arogantno, izazivački, a istovremeno i ravnodušno, njegovo prisustvo je ispunjavalo sobu, a ja sam se trudila da ga gledam vedro iako mi se pogled spuštao, ne usuđujući se da se popne s otkopčanih dugmića njegove sportske košulje koja je otkrivala glatke smeđe grudi, zatim je odlutao do njegovih stopala, do dobro izglačanih, skoro smešnih zašiljenih cipela i velike crne kese među njima, na kojoj je

zlatnim slovima pisalo „Leva obala, pariska moda“, i ja progutah osmeh, jer me je zbunilo to kicošenje koje je kesa odavala, kako li se ono uklapalo s grubim koristoljubivim licem, pa mi se smešak zaglavi u grlu i iskašljah se od sramote, tražeći neku reč i na kraju procedih: „Neće je naći, on nikad ništa ne pronade“.

„Neće je naći jer je kod mene“, složi se gost šapatom, i u tom trenutku se začuše tup udarac i psovka, otac ušeta u sobu hramljući, držeći fioku koja mu je pala na nogu: „Gde bi mogla da bude, gde je ta fotografija“, mucao je, a gost ga je gledao podrugljivo: „Pusti to, Šlomo, nema veze“; osetila sam ljutnju, zašto mu ne kaže da je kod njega, i što mu ja to ne kažem, i kako ovaj zna da neću da mu kažem, kao par lopova gledali smo ga kako očajnički pretura po fioci; nisam mogla više da izdržim pa sam ustala: „Joni me čeka kod kuće“, ponovila sam kao magijsku bajalicu koja će me spasti. „Šteta“, reče moj otac tužno, „želeo sam da ti pokažem kako smo izgledali“, a gost reče: „Ne treba joj to, a ne treba ni tebi“ i ja dodadoh: „Tako je“, mada bih zaista želela da vidim to tupo tamno lice u svojim počecima, a moj otac me isprati do vrata hramljući i prošaputa: „Ona nije zaista bolesna, je li?“ A ja mu odgovorih: „Naravno da jeste, stvarno joj nije dobro, trebalo bi da zoveš doktora.“

Stepenice na ulasku u zgradu bile su prekrivene klizavim lišćem koje je već počelo da truli i gazila sam oprezno, držeći se čvrsto za hladnu ogradu; još juče mi je gorela u ruci, a danas je talas vrućine prošao i iz neba je čak malo sipilo, neodlučna jesenja kišica, stigla sam do glavne ulice baš u onaj sat kada vozači počinju da uključuju farove i sva kola su izgledala isto, i svi ljudi su ličili jedni na druge i ja se umešah među njih, noć nas je sve zamračila, moju majku zatvorenu u svojoj sobi, mog oca obavijenog u dimu svog prijatelja iz

mladosti i Jonija, koji me je čekao kod kuće, umorno žmirkajući ispred kompjutera, i Širu, koja živi nedaleko odavde, baš ovde u toj dolini, u stvari već sam stajala prekoputa njene zgrade i bila sam u iskušenju da proverim da li je tu. Osećala sam da imam mnogo toga da joj kažem iako smo već razgovarale za ručkom, na univerzitetu; pozvonila sam, nije bilo odgovora, a ipak sam bila uporna, možda se tušira ili je u toaletu, pa odšetah do druge strane zgrade u dvorište i pokucah na spuštenu roletnu dok ne čuh mjaukanje i Širin mačor Tulija iskoči kroz prozor kuhinje; bio je sam u kući ceo dan, mazila sam ga sve dok nije počeo da prede, podigao je svoj sivi rep i to maženje me je malo umirilo, a i njega, pa mi je legao kod nogu i pravio se da spava, ali ne, njegov uzdignuti rep me je pratio dok sam napuštala dvorište i nastavljala mračnom ulicom, u kojoj je jedina ulična svetiljka zatreperila i umrla.

„Tulija, odlazi“, rekla sam mačoru, „Šira će uskoro doći“, ali me je on uporno pratio, kao preterano ljubazan domaćin, a ja sam pomislila kako sada moj otac prati svog gosta, držeći se njega kao slatke uspomene, i izgledalo mi je da prelaze ulicu prekoputa mene, moj otac kratkim, užurbanim koracima, njegove nežne udove progutao je mrak, dok njegov gost smelo korača, čvrsto i odlučno, preplanulog lica, a srebrna kosa mu se sija u noći poput reflektora i ja trčim ka njima s mačkom koji mjauče za mnom i zamahnuh nogom ka mačoru: „Tulija, briši, idi kući!“, prešla sam ulicu ka njima i iznenada se začu vrisak kočnica, slab udarac, a vrata automobila se otvoriše i neko povika: „Čija je mačka? Čija je mačka?“ A drugi glas odgovori: „To više nije važno.“

Pobegla sam odatle, ne usuđujući se da se osvrnem, videla sam mog oca i gosta kako idu ruku pod ruku ispred mene, očeva glava je dodirivala njegova široka ramena, ali ne, to

nisu oni, kada sam im pritrčala, videla sam da je to par, čovek i žena, ne više mladi ali im je ljubav očigledno još bila mlada, i požurih prepunom ulicom do naše zgrade, znoj je curio s mene poput mačorove krvi koja me je pratila niz padinu u upornom mlazu i znala sam da će teći i teći i da će se zaustaviti tek kod naših vrata.

„Šta se dogodilo, Krčićice?“, upita me Joni, lice mu je toplo, njegov meki trbuh umotan je u kecelju, i videh da je sto postavljen za večeru, noževi i viljuške učtivo su čekali na crvenom stolnjaku, ali umesto da mi bude drago, iznervirala sam se: „Ne zovi me tako, koliko puta moram da ti kažem da mi je muka kad me tako zoveš!“ A on povređeno širom otvori oči i reče: „Ali ti si počela s tim imenima“, a ja rekoh: „Pa šta? Ja sam i prestala, a ti nisi, koliko juče si me nazvao tako pred ljudima, i svi su mislili da smo idioti“. „Šta me briga šta su mislili“, promuca, „briga me jedino šta mi mislimo“, a ja odgovorih: „Kad ćeš utuviti u glavu da ne postoji mi, tu smo ti i ja, i svako od nas ima pravo na sopstveno razmišljanje“, ali on je bio uporan: „Ali volela si da te tako zovem“, a ja sam pukla: „U redu, promenila sam se, zašto ti ne možeš da se promeniš?“, a on reče: „Menjaću se kako budem hteo, ne možeš ti da mi diktiraš“ i uvređeno uze svoj tanjir i sede okrenut televizoru, a ja pogledah sto koji je naglo promenio svoju prirodu, iznenada je postao sto za jedno, pa pomislih da je tužno biti sam, kako to Šira može da podnese, i onda se setih njenog mačora, debelog, razmaženog Tulije, mekanog i čupavog poput jastuka, pa rekoh: „Nisam gladna“ i odoh do spavaće sobe, legoh na krevet i pomislih – šta ćemo raditi sad bez naših slatkih nadimaka, neće me više zvati Krčićice ni ja njega Pacovčiću, kako ćemo onda razgovarati?

Čula sam telefon kako zvoni i njegov mio glas kako govori u slušalicu i onda je došao u sobu i rekao mi: „Šira je

na vezi“, i ja odbrusih: „Reci joj da spavam“, a on reče: „Potrebna si joj“ i predade mi slušalicu iz koje je jecala: „Tulija je nestao, a susedi su rekli da je ovde nedavno pregažena neka mačka i bojim se da je to on“, a ja prošaputah: „Smiri se, mora da je to bila druga mačka, Tulija nikad ne luta daleko od kuće“, a ona zaplaka: „Imam predosećaj da je to on, uvek me sačeka kad uveče dolazim“, i ja rekoh: „Ali on skoro nikad ne napušta kuću“. „Ostavila sam otvoren prozor od kuhinje, jutros je bilo vruće, ne mislim da bi izašao napolje, zašto bi izlazio, šta mu je falilo u kući?“ „Možda se krije ispod kreveta ili tako nešto“, rekoh, „znaš kakve su mačke, dolaze i odlaze kako im volja, idi na spavanje a sutra će te on probuditi“, a ona prošaputa: „Kad bi samo tako bilo“, pa poče ponovo da plače: „Bio je moja bebica, izgubljena sam bez njega, moraš da dođeš da mi pomogneš da ga tražim“, a ja rekoh: „Ali, Šira, tek što sam stigla kući, nemam snage da se pomerim, sačekajmo do sutra“, ali je ona bila uporna: „Moram da ga nađem sad“, i na kraju sam popustila.

Na vratima me je pitao šta s večerom koju je spremio, iznad usta koja su žvakala oči su odavale razočaranje. Parče paradajza mu izlete s rečima i ostade mu na bradi, a ja rekoh: „Moram da pomognem Širi da nađe mačku“, a on kaza: „Uvek se žališ što ne kuvam, a kada to uradim, ti ne jedeš“. „Šta da radim“, planula sam, „da si joj rekao da spavam, ne bih morala sad da izađem, veruj mi da bih radije ostala u kući“; on je nastavio da žvače, kao da je prežvakavao ono što sam mu rekla, premećući reči po ustima, buljeći u televizor; bacila sam mu oproštajni pogled i izašla, kad god sam se rastajala s njim, bila sam sigurna da ga više neću videti, da je to poslednji put i umesto da sve te stotine puta kad sam se prevarila odbace ovu izvesnost, one su je samo učvrstile, samo su pojačale strah da će se ovaj put to i dogoditi.

Šira je sedela u kuhinji, glava joj je ležala na prljavom stolu, u kosu su joj se bile uplele mrve: „Toliko sam se plašila ovoga“, jecala je, „a na kraju mi je palo strašnije nego što sam zamišljala“, a ja rekoh: „Sačekaj pre nego što počneš da ga žališ. Hajde da ga prvo potražimo“; počela sam da puzim po stanu, tražeći ga ispod kreveta, u kredencu, dozivajući kao idiot: „Tulija, Tulija“, kao da će mi umanjiti osećaj krivice to što ga uporno tražim, naravno da je trebalo da ga vratim kući ili bar da ga sklonim s ulice, i nastavila sam tvrdoglavo da puzim, čupave gomilice prašine su me prekrile kao da sam se maskirala u ovcu, proklinjala sam trenutak kad sam odlučila da svratim do nje, zašto nisam krenula pravo kući, šta sam to toliko hitno imala da joj ispričam, sve dok me kolena ne zaboleše i tada rekoh: „Dosta, idemo napolje da ga tražimo“.

Kad smo izašle, ona se pribi uz mene, njeno sitno telo se ukrutilo, prošaputala je: „Hvala ti što si pošla sa mnom, ne znam šta bih bez tebe“, njene reči su mi poput oštarih eksera ukucavale krivicu i hodale smo kroz uličice u okolini glavnog puta dozivajući: „Tulija, Tulija“; svaki put kad bi neka mačka iskočila iz kante za đubre, ona bi stisnula moju ruku od uzbuđenja, a zatim je razočarano pustila i na kraju nam nije ostalo ništa drugo do da se zaputimo na glavni put, a ona mi reče: „Ti pogledaj, ja ne mogu“; gledala sam između brzih hladnih svetala, par za parom zlobnih očiju, i ne videh ništa, tako brzo veliko telo skreće odande, razmaženo, puno samopouzdanja, s dugačkim brkovima koji su večito prikri- vali zamišljen i opipljiv osmeh.

„Ovo samo govori koliko sam usamljena“, reče ona kad smo sele na klupu blizu njene zgrade, „srećna si što nisi sama“, a meni bi neprijatno, kao i uvek kad bi ta tema došla na red, jer je ona poznavala Jonija pre mene i uvek mi je

izgledalo da je bila zaljubljena u njega, a ja sam joj oduzela ne samo njega već i mačku. Sada više ne mogu u šali da joj kažem: „Uzmi Jonija i daj mi mačku“, kao što sam to ponekad govorila kad bi mi se Tulija umiljavao, podsećajući me na sve mačke koje sam volela u životu, uvek sam se bolje slagala s mačkama nego s muškarcima, ali mi Joni nije dozvoljavao da držim mačku jer se po njegovom mišljenju to nikad ne završi dobro i sad mi se činilo da je bio u pravu, ali šta se pa to završava dobro. Osećala sam se toliko loše da mi je bilo teško da dišem, a onda je komšinica izašla da baci đubre i Šira je upita: „Jeste li videli Tuliju?“, a komšinica odgovori: „Mislim da sam ga videla pre sat ili dva, pratio je visoku devojkicu s kovrdžavom kosom“, a njene ruke kojima je pokušala da opiše visinu devojkice i dužinu njene kose ukočiše se ispred mene, a ja se u očaju zapitah zašto se nisam presvukla, ili vezala kosu, a Šira me pogleda i komšinica učini isto, i ja rekoh: „Ne, nisam to bila ja, nisam danas dolazila ovamo, bila sam kod roditelja, sedela sam kod njih jer je tamo bio neko sa zastrašujućim licem“, a komšinica reče: „U svakom slučaju, neko ko liči na vas muvao se ovuda a mačka ga je sledila do glavnog puta“. „Čula sam da je neka mačka danas pregažena u blizini“, promrmlja Šira, a komšinica dodade: „Ne znam ništa o tome“, pa se vrati u zgradu i ostavi me samu sa Širom, i ja rekoh: „Šira, kunem se, rekla bih ti“, a ona me hladno prekinu: „Ne zanima me šta se desilo, samo hoću svoju mačku“. „Vratiće se on“, ubeđivala sam je, „videćeš da će do jutra biti tu“, a ona reče: „Umorna sam, Jara, hoću da spavam“, glas joj opet zadrhta: „Kako ću spavati bez njega, navikla sam da spavam s njim, predenje me smiruje“, a ja rekoh: „Onda ću ja da spavam s tobom i prešću poput mačke“, a ona me preseče: „Prestani, dosta, moraš da se vratiš kod Jonija“, uvek je mislila o njegovom dobru, posredno

pokazujući ljubav; „Joni će se snaći, ostaću s tobom“, ali ona reče: „Ne, ne“, i osetih tešku nelagodnu sumnju u njenom glasu: „Moram s ovim da se suočim sama“, a ja tiho prošaputah: „Još postoji nada da će se vratiti“, a ona reče: „Znaš dobro da neće“.

Na putu do kuće razmišljala sam – uvek ću to poricati, to niko ne zna sem mene, ako budem poricala dovoljno dugo, laž će pobediti istinu i ni sama više neću znati šta se zaista dogodilo, pa pomislih na nelagodu koja me je obuzela na klizavom stepeništu, kako ona nekad prethodi događaju, i probala sam da se prisetim šta je to bilo toliko preteće na tom licu i nisam mogla da se setim lica već samo straha i, kao i uvek u trenucima poput ovog, s olakšanjem pomislih na dragog slatkog Jonija, kako ćemo sad iznova započeti veče, poješću hranu koju je spremio, neću ništa ostaviti na tanjiru, ali spolja videh da je u stanu mrak, čak je i televizor bio ugašen, jedino je telefon bio budan, uporno je zvonio i ja podigoh slušalicu, bojala sam se da je to ponovo Šira, ali to beše moja majka.

„On je još ovde“, prošaputala je ljutito, „kažem ti da mi tatica to namerno radi, znam to, želi da vidi ko će prvi da odustane, umirem od gladi, a zatvorena sam ovde zbog nje-ga“; rekoh joj: „Pa izađi u kuhinju na trenutak, u čemu je problem?“, a ona ponovi: „Ali ne želim da ga vidim“. „Pa zatvori oči i nećeš ga videti“, predložih, a ona povika: „Ali on će videti mene, kako ne razumeš? Ne želim da me vidi“; ja joj odgovorih: „Ne brini, mama, neće biti tu zauvek“, i uđoh u mračnu sobu. Joni je ležao sa zatvorenim očima dišući spokojno i ja mu stavih šaku na čelo i prošaputah: „Laku noć, Pacovčiću.“

Gde li sam već videla ta slova, četvrtasta, kitnjasta, poput slova na nekom pradavnom svitku Tore sa svim tim ukrasima, pozlaćena, zlatna na crnoj podlozi, ispunila su mi oči kad sam pogledala kroz prozor. Autobus se zaustavio na stanici, otvorio svoje čeljusti, a ja sam zurila u veliku uznemirujuću reklamu sve dok slova nisu počela da se mešaju: LEVA OBA-LA, vrištala su na mene, PARISKA MODA, brzo ustadoh, pokušavajući da se proguram ka izlazu, kao da sam tamo zaboravila nešto naročito dragoceno, nešto što ne može da čeka.

Izbliza jedva da ste mogli da obuhvatite pogledom celu reklamu, bila je velika i visoka, a samo je njeno zlato sijalo slatkim obećanjem poput zimskog sunca i ja sam se kupala u tom sjaju, privučena sve bliže velikim novim izlogom; još pre mesec dana tu su prodavali građevinski materijal a sad ovu odeću koja je gvirila na mene, zavodljiva i tajnovita, iz njegove kese, između njegovih šiljatih cipela, a sad je bila potpuno otkrivena, ponosno izložena. Pogotovo ova haljina boje crnog vina, kratka i uska s dugim rukavima, izgledala je neverovatno na ovoj lutki u izlogu, ističući njene zašiljene plastične grudi s čvrstim bradavicama i njenim vitkim oblikovanim nogama, a ja sam stajala prekoputa nje tužno nabrajajući razlike među nama; kroz njene široko razmaknute

noge vidih njegove uske butine savršeno upakovane u crne somotske pantalone koje je probao pred ogledalom primičući mu se i udaljavajući se, napred i nazad, i jedva sam mogla da mu vidim lice jer je bilo skriveno iza lutkinih vitkih leđa, ali sam mogla da pretpostavim njegov izraz zadovoljstva. Šta li on to tamo stalno radi, pitala sam se, šta misli, ko je on da se udvara ogledalu poput nekog ostarelog manekena? Zatim nastade praznina između lutkinih nogu, a neko ko je stajao na vratima prodavnice reče mi: „Možete da je probate, imamo je i u drugim bojama“, a ja promucah: „Želim ovu boju“, na šta mi prodavačica odgovori turobno: „Glupo je da je vadimo iz izloga tek tako, da vidimo prvo kako vam stoji“, a ja sam insistirala: „Želim da probam jedino ovu“, pa odlučna da vidim lutku голу uđoh u radnju za njom.

Već je bio izašao iz uske garderobe, sad obučen u braon pantalone, krećući se ka ogledalu divljim korakom, a ja sam instinktivno potražila zaklon kao da će kiša zapljuštati u radnji i pobegla u garderobu koju je upravo napustio, ali je njegov oštar miris još bio tu, zadržao se na crnim pantalonama koje je malopre skinuo; mirisala sam njegove stare pantalone koje su visile, preturala po džepovima – šta li će mu ovoliki ključevi? Prodavačica upita: „Gde je devojka koja je htela da proba haljinu iz izloga?“ Hrapavo se javih: „Evo me“ i ispružih ruku. Ona stavi haljinu oko moje ruke, brzo se skinuh mešajući svoju odeću s njegovom, ali umesto da probam haljinu, obukoh pantalone koje je on skinuo, bile su kul i uzbudljive, kao da je za njih zalepljena njegova glatka koža; začuh korake kako se približavaju, a njegov dubok glas reče: „Ja sam probao u ovoj kabini“. „Oprostite“, kaza prodavačica, „kabina će uskoro biti slobodna“; mogla sam da ga čujem kako objašnjava nešto na francuskom, a kroz prorez između vrata ugledah ga u braon pantalonama, neka

elegantna devojka mu je pokazivala braon košulju, nagovarajući ga na francuskom, pa on poče da se svlači ispred ogledala, očigledno su sve kabine bile zauzete, otkrivao je pune mladalačke grudi koje su bile skoro iste boje kao i košulja i šireći se kao paun u novoj odeći, zapalio je cigaretu i za sebe i za devojku do njega i videh da ona puši koristeći dugačku muštiklu koja je izvrsno pristajala uz njenu frizuru, riđu ravno ošišanu, vrlo urednu kosu, i uz njenu strukiranu jaknu. Na neodlučnom hebrejskom zapita prodavačicu za haljinu koja je bila u izlogu, boje crnog vina, a prodavačica odgovori: „Neko je već proba, ali imamo i u drugoj boji.“ Čula sam kako devojka kaže da želi baš tu, a prodavačica povika: „Šta toliko radite unutra, kupci čekaju na kabinu, a i na haljinu!“ Odmah otcvrkutah: „Uzimam je“, uživajući u razočaranim uzvicima devojke s muštiklom, a zatim brzo skinuh njegove pantalone i obukoh odeću u kojoj sam došla, ali pre nego što sam stigla da povučem rajsferšlus, začuh ljutit povik: „Požurite, šta se to događa?“ Vrata kabine se naglo otvoriše, odbacujući me ka zidu.

„Kormanova ćerka“, reče on.

Jednom rukom sam držala haljinu, a drugom pokušavala da povučem rajsferšlus u koji se bolno zaplelo nekoliko stidnih dlaka dok sam bosim nogama gazila njegove pantalone, i videh dugmad kako se otkopčavaju sve dok nije skinuo košulju, ispuštajući oštar miris iz svojih glatkih pazuha, gust miris borove smole, debele usne su mu se žudno pućile, a širok taman jezik ih je oblizivao šetajući po njima tamo-amoo. Posmatrao me je s bolnom usredsređenošću crnim očima poput ugašenog ugljevlja, pa je ne skidajući pogled s mene otkopčao svoj šlic i pustio da mu pantalone skliznu niz dugačke, mladalačke noge, otkrivajući crne gaće s ispupčenjem u sredini; pokušavala sam da skrenem pogled, kao

da sam slučajno videla svog oca u gaćama, ali mi on to nije dopustio, jednom rukom mi okrenu lice ka svom, a zatim mi pognu glavu, baš kao onaj što upravlja lutkom u izlogu, a onda me uze za ruku i postavi je na vrelu izbočinu. Osetila sam kako se crne gaće ispunjavaju životom kao da je u njima bila sklupčana slonova surla, spremna da se ispravi i zatrubi, a šaka mi se stisla oko nje, pa stavih tamo i drugu, gužvujući haljinu; on me nije dodirivao, ali su mu oči slale struju kroz mene gurajući me nadole, gužvala sam njegove pantalone kolenima i pritislula obraz na napetu tihu borbu koja se odvijala između kože i tkanine. A onda začuh devojku s muštiklom kako kaže, *alors, Ari*, a on stavi prst na svoje usne i podiže me s poda, pritiskajući jako moje šake uz svoje gaće, pa zatim žurno obuče stare pantalone, zamalo ih zarobljavajući dok je zatvarao šlic, prekri svoje glatke gole grudi košuljom i pobeže iz kabine vukući gomilu odeće za sobom; i ja se brzo obukoh, pa potražih haljinu u praznoj kabini – mora da ju je uzeo greškom, izadoh napolje a da nisam vezala pertle.

Njih dvoje je već stajalo pored kase, on visok i uspravan, nameštao je svoju sedu kosu, a ona zgodna i elegantna u kratkim pantalonama i modernoj jakni, nije bila lepa ali je sijala nekim sjajem impresivnijim od lepote, šaputala mu je nešto na uvo, preturajući po gomili odeće, i izvukla moju haljinu, a ja požurih do njih, saplićući se o odvezane pertle, tu je bilo toliko ogleдалa da ih je bilo teško razlikovati od njihovih odraza, i u svojoj zbunjenosti naletih na jedno od ogleдалa umesto u njegovo telo koje je još uvek pulsiralo u mojim šakama. „To je moja haljina“, rekoh bez daha, „oprostite, to je moja haljina“, a kasirka me pogleda sumnjičavo, pa pozvah prodavačicu za svedoka i srećom po mene ona reče: „Da, ona ju je prva probala“; tek tada se usudio da podigne

pogled s novčanika i iznenađeno kaže: „Jara, otkud ti ovde?“ Objasni svojoj Francuskinji: „*La fi de mon ami*“, ali nije se potrudio da nju predstavi meni, već me napadno prijateljski upita: „Kako ti je majka? Nadam se da se oporavila“, a ja rekoh: „Da, sada je dobro“, videh kako mu usredsređenost nestaje s lica i biva zamenjena rugajućim samozadovoljstvom. „Imam nešto kredita kod vas“, objasni kasirki, „vraćam neke stvari koje sam kupio prošle nedelje“, a ona pregleda račune i reče: „Brojeve lične karte i telefona molim“, on joj izdiktira brojeve, polako i naglas, pa ponovi broj telefona, a i ja u sebi, nečujno mičući usnama. Kada su njih dvoje krenuli s ogromnom, plastičnom kesom, većom od one prethodne, on mi prijateljski mahnu i reče: „Pozdravi ih“, a onda dodade kao da se upravo nečeg prisetio: „Reci ocu da još uvek čekam na odgovor!“, a ja klimnuh: „U redu“; gledala sam ga kako odlazi, ruka mu je držala njenu, vodio ju je odlučno, leđa su im se njihala u jedinstvenom pokretu koji ih je udaljavao od mene, kasirka mi reče cenu haljine a ja jedva da sam je shvatila, glava mi je bila ispunjena njegovim brojem telefona, a kad ona ponovi, ja promrmljah: „Zar je toliko skupa, nisam znala da toliko košta“; stavila sam haljinu na tezgju i koraknula unazad kao da će ona upravo da eksplodira, a prodavačica krenu ka meni pretećim korakom odbacujući ljubaznost: „Šta to radite, izgubili smo mušteriju zbog vas, ne možete sad da je ne uzmete“. „Nisam obratila pažnju na cenu“, promucah, „moram da pitam muža“, pomenula sam ga tek da bih ohrabrila sebe, da prizovem njegovo čvrsto prisustvo, da znaju da nisam sama, da nisam izgubljena kao što izgledam sada, a prodavačica ljutito zgrabi haljinu: „Sledeći put prvo proverite cenu“, a ja se složih: „U pravu ste, žao mi je“, žalosno sam posmatrala moju predivnu somotsku haljinu koju nisam ni probala kako je ponovo navlače preko

lutkine glave, a zatim sam opet stala ispred izloga, kao što sam stajala pre pola sata, razmišljajući o savršenom skladu između njih dvoje, apsolutnoj lutkinoj pobjedi i pomislih – ništa se nije dogodilo, moći ćeš da nastaviš dalje kao da nikad nisi ni ulazila u tu prodavnicu, ali sam duboko u šakama osećala zemljotres, kao da mi je redosled prstiju izmenjen u bolnoj operaciji.

Postiđeno se povukoh, haljina mi je mahala poput crvene krpe izazovno i uznemirujuće, išla sam unazad, uplašena da okrenem leđa da ih ne otkrijem osvetničkim ubodima dve žene u prodavnici. Učinilo mi se da je lutka podigla ruku u znak pozdrava, ja joj namignuh u znak izvinjenja i naleteh na grupu ljudi koji su hodali toliko zbijeno da nisam uspela da se izvučem iz nje – red za redom ljudi poput zidova, pa nije bilo druge nego da ih pustim da me vode sa sobom dok ne nađem neki otvor; polako kao da je počela da mi prija ta zbijenost. Primetila sam da im je odeća bila braon i da su na njoj visili veliki listovi u jesenjim bojama, njihali su se sa svakim korakom dok iznenada nisu stali usred zapanjenog tržnog centra i podigli ruke ka nebu poput drveća, a ja upitah ženu do mene šta to rade i ona mi odgovori: „Proslavljamo dolazak jeseni“. Mrmljali su tihe blagoslove, bubnjevi su udarali, pa nastupi tišina i svi umah skinuše lišće s odeće i divljački počеше da gaze po njemu, skakali su i udarali; ponovo upitah ženu: „Šta je sad to?“ Ona mi odgovori: „Slavimo oslobađanje od lišća, odbacujemo sve svoje parazite i ostajemo u svojoj čistoti poput drveća, samo stablo i grane.“ Njeno blistavo lice me je hipnotisalo, kosa joj je bila potpuno seda ali joj je lice bilo mlado i ispunjeno zanosom, a zatim je počela da pevuši sa ostalima neku tugaljivu pesmu, pokušala sam da pobegnem iz kruga, da se umešam među običan svet, neki od njih su vikali: „Gubite se, ludaci! Vratite se u

ludaru gde i pripadate“, ali su ih drugi gledali s teskobom koju ljudi obično osećaju kad se suoče s čistom duhovnošću; pitala sam se – uvek sam mislila da je drveću žao da se rastane od svog lišća, kao roditeljima od dece, ali možda su roditelji srećni kad se rastanu od dece, kao i muževi od žena; možda je svaki rastanak oslobađanje, pročišćenje, odbacivanje loše materije; sviđala mi se ta ideja da u svetu ima manje tuge nego što sam pretpostavljala. Ohrabrena dobrim vestima, šetala sam po tržnom centru i odjednom shvatih da sam se prerano obradovala, jer nije da ima manje tuge – količina je uvek ista, već su samo obrnuli okolnosti; kod njih je rastanak veseo a sastanak tužan, kao stara zagonetka o usponima i padovima koja je uvek za trenutak zbunjujuća; nadala sam se da ću opet naići na njih da ih upitam šta rade u proleće, da li oplakuju kad sve procveta, ali nisam htela da traćim vreme jer sam imala konsultacije na fakultetu i nije mi bilo prijatno da kasnim, a kad sam pogledala na sat da proverim da li sam u opasnosti da zakasnim, videh da su mi konsultacije počele pre petnaest minuta.

U panici sam ušla u kafić na vrhu tržnog centra i nazvala asistenta, srećom pa se javila Neta svojim nazalnim glasom, nikad nisam ni pomislila da ću biti srećna da je čujem, pa je zamolih da mi učini uslugu: „Neta, uzmi moj termin danas i odužiću ti se“, a ona će lenjo: „Pa to upravo i radim“; upitah je da li je došlo mnogo studenata, na šta mi odgovori: „Već sam razgovarala s dvoje-troje i još nekoliko ih je napolju, imaju pitanja u vezi s uvodnim predavanjima, a gde si ti?“ „U gradu, izašla sam iz autobusa jer sam htela da probam neku haljinu i zaboravila sam na vreme.“ „Nadam se da uživaš u haljini“, reče mi, a ja posramljeno odgovorih: „Ne, na kraju je nisam ni kupila, bila je preskupa“. Neta se nasmeja, mogla sam da vidim njene guste smeđe kovrdže koje su

se stalno kretale kao insekti bez nogu, zahvalih joj što me menja, ali nisam mogla da ne primetim pobedonosni ton u njenom glasu; bilo je nemoguće poreći rivalstvo između nas dve oko mesta na odeljenju tokom protekle dve godine, bilo kakva greška s moje strane išla je njoj u korist, pa čak iako niko ne sazna za nju, dovoljno je što znamo nas dve.

Nije bilo svrhe sad ići na fakultet, pa sedoh za sto na terasi; čudna procesija se okončala ali je osećaj ostao, gledala sam u uvelo drveće okruženo visokim ogradama koje kao da je planiralo da pobegne, u stare zgrade na kojima su bili renovirani samo gornji spratovi, ali ko gleda toliko visoko, a u visini očiju bile su oronule stare prodavnice u kojima su se prodavali vojni viškovi, oznake, uniforme, zastave; na šarenom pločniku živi ljudi šetali su tamo-amo, pokrećući ruke i noge u istom ritmu kao da su se unapred dogovorili; a među šetačima je jurcalo crnpurasto dete trudeći se da proda paunovo perje, ogromne oči svetlih boja su se njihale na uskim perima, ali ih niko nije kupovao. Zapitah se da li su svi ovi ljudi koji špartaju ovuda ikad osetili ono što sam ja pre nekoliko trenutaka; bilo je to kao gutanje vatre, oduvek sam želela da znam kako je to gutati vatru, šta osećaš trenutak pre nego što gurneš goruću baklju u usta, šta osećaš kada je unutra, kada preti da ti sažeže nežna tkiva, a sad kad sam saznala, šta da radim s tim saznanjem, gde da ga smestim. I pomislih na njegov penis ušuškan u gaćama, na devojkicu s ravnom frizurom – ko li je ona? Ponadah se da mu je ćerka, ali nisam u to zaista verovala, bila je premlada da mu bude žena, i kuda su otišli s punom kesom kupljenih stvari i punim gaćama, zašto me nisu povelili sa sobom jer sam nešto tamo izgubila, u toj maloj kabini za presvlačenje; izgubila sam nešto za šta nisam ni bila svesna da posedujem, neznanje o tome kako je to gutati vatru, jer je sa saznanjem došla i

strašna dosada budući da me ništa manje od toga više nikad neće uzbuditi.

Odjednom se osetih slabom, iznenada mi otkazaše svi udovi, pa spustih glavu na mali okrugli sto ugrejan jesenjim suncem poput vernog jastuka; pokušah da se prisetim mog životnog plana: magistarske teze koju sam morala da predam do kraja godine, bebe koju smo planirali posle toga, stana koji ćemo kupiti kad se dete rodi, a u međuvremenu večere koju ćemo naizmenično kuvati on i ja, sastanka sa šefom katedre koji me je cenio, koji smatra da imam svetlu budućnost, haljina koje ću probati u uskim kabinama s ogledalom ili bez njega, ali sve to sad izgleda zamagljeno kao da je pustinjski vetar došao i prekrrio svet tankim, sivim peščanim prekrivačem. Setih se da mi se to jednom već desilo, pad poput ovog, ne ovako snažan već kao predznak, upozorenje, onda kad sam se pre nekoliko godina, neposredno po mom završetku vojnog roka, zaljubila u nekog ko je živio do pekare i jedine noći kad sam bila s njim, krevet je bio ispunjen mirisom svežeg hleba, ali ga na kraju više nisam videla i izgledalo mi je da je sva moja životna svežina ostala u tom krevetu jer je on živio pored pekare i imao je miris hleba u posteljini. Bilo mi je teško jedno vreme, ali ubrzo sam srela Jonija i pokušala da zaboravim tog čoveka i jedini trenuci kad sam mislila na njega bili su kad sam mirisala svež hleb; ali sad se miris hleba u mojim nozdrvama mešao s ukusom vatre koja gori u mojoj glavi i očima boje uglja Arijea Evena koje su izbacivale metke svuda oko mene; obuzeo me je užas, on korača kao lovac, izgleda kao lovac i vidim ga kako se penje kroz tržišni centar a moje telo mu je obešeno preko ramena, nosi me s neverovatnom lakoćom, meso i krzno, progutala sam krik, skočila i počela da bežim kao životinje u šumi kad čuju pucanj; jedino sam se na glavnom putu

osetila bezbednije, među svim tim kolima, i već sam bila blizu roditelja i miris trulog lišća na trotoaru mi je zaglušio uši pa odoh do njihovog stana, gde je pre samo nedelju dana on stajao iza ovih vrata kao da je to njegov dom, ali umesto njega tu je sad bila moja majka.

„Odlazi“, čini mi se da joj to kažem, „ovo više nije tvoj stan, njegov je, njegov“, a ona iznenađeno pita: „Zar ti nisi na fakultetu?“ „Da, pošla sam tamo, samo sam zaboravila da uzmem kaput, a hladno je“, ona trči do ormana i vadi neku staru kariranu jaknu i gleda sumnjičavo kroz prozor u lepo jutro: „Sigurno ti neće biti pretoplo?“ Rekoh da neće, hladno je napolju, a ona slegnu ramenima i ponudi me kafom, pa sedoh s njom u kuhinju i rekoh joj opušteno: „Srela sam tvog prijatelja Arijea Evena u gradu s ćerkom“, a ona me ispravi: „Tatinog prijatelja“, odmah objasnivši da on nema ćerku, uopšte nema decu. Razočarana, pokušavam opet: „Onda mu je to sigurno žena, kako mu izgleda žena?“ „Ostarela francuska koketa“, izjavi mama pobedonosno, „nisam je odavno videla, ali neke stvari se ne mogu izbeći.“ Nije čak ni pokušala da sakrije zadovoljstvo zbog činjenice da postoji taj određeni trenutak u životu kad ona koja je uvek potpuno zanemarivala svoj izgled i ta razmažena Francuskinja dolaze do iste tačke bez povratka.

„A što nemaju decu?“, upitah, a njegova nepodnošljiva muškost mi se uvijala među prstima; majka suvo odseče: „Problemi, šta to tebe briga?“

„Problemi s njim ili s njom?“, bila sam uporna, a ona mi reče: „S njim, zašto te to interesuje?“ „Nemam sad vremena za kafu“, svetila sam joj se, „moj čas na fakultetu treba da počne“, pa uzeh jaknu i izađoh u dan koji je bio sve topliji, uzbuđena izvesnošću da mu ona nije ni ćerka ni žena, mora da je ljubavnica, intimnost među njima bila je iskrena

i očigledna; krenula sam kući, posmatrajući kako zgrade postaju sve starije i sivlje kako sam se približavala svojoj kući, dok su ljudi bili sve mlađi, novopečene majke su vukle kolica jednom rukom a držale uplakano detence u drugoj; pomislih na njegovu neplodnost, šuplju, udubljenu i oštru poput meseca, što je bio puniji, bio je sve više šupalj – smejala sam mu se, zadirkivala ga: od kakve koristi je taj oholi penis u njegovim crnim gaćama kad ne može da izvrši zadatak za koji je stvoren? Kad sam stigla kući, otišla sam pravo u krevet kao da sam bolesna, ali ni tu nisam mogla da se smirim, bleđi osećaj gubitka prekrpio je male prozore poput zavese, a ja sam zurila u njih slušajući pohlepnu životinjicu koja je grickala moju utrobu, pa rekoh sebi – čekaj, čekaj, ali nisam znala šta da sačekam – sledeće konsultacije? Veš koji sam jutros okačila da se suši? Temperaturu da padne? Najkraći dan u godini? Najduži dan u godini? Kad mi je čekanje dojadilo, uzela sam telefon i ukucala brojeve koji su divljali u mojoj glavi.

Već sam bila odustala, legla ponovo u krevet, mora da je zvonilo bar deset puta kad on odgovori čudno, izveštačeno 'halo', pretpostavljam pariskim naglaskom, glas mu je bio težak i tup, pa upitah: „Da li sam te probudila?“ Odgovori mi: „Nisi“ i teško uzdahnu, kao da sam ga prekinula u nečem drugom, a ja se ujedoh za jezik i rekoh: „Ovde Jara“, a on: „Znam“ i začuta. „Samo sam htela da ti kažem da sam ocu prenela tvoju poruku“, zamucah, a on odgovori: „Dobro, hvala“, pa ponovo učuta, a ni ja nisam znala šta još da kažem, samo da ne smem da mu dopustim da prekine vezu, pa jednostavno rekoh: „Ne prekidaj“, a on upita zašto, a ja rekoh da ne znam, a on će: „Šta želiš?“, a ja odgovorih: „Da te vidim“; bio je uporan: „Ali zašto?“, a ja opet rekoh: „Ne znam“ i on se nasmeja: „Toliko je stvari koje ne znaš“; pridružio se

njegovom smehu s osećanjem olakšanja, ali me on prekide službenim tonom: „Zauzet sam sad“, pa ga upitah: „A kada si slobodan?“, začutao je na trenutak kao da razmišlja: „Dobro, budi onda ovde za pola sata“, pa mi kratko izdiktira ime i broj ulice kao da poziva taksi.

Istog trenutka sam zažalila što nisam kupila onu haljinu, jer ništa od onog što sam imala u ormanu nije bilo impresivno kao žute kratke pantalone uz jaknu boje meda, na kraju sam se snašla s uskim pantalonama i pletenom crnom bluzom, u kosu sam stavila zlatnu traku, a crnim krejonom istakla plavetnilo očiju; bila sam prilično zadovoljna, a primetila sam da je i taksista, jer čim sam ušla, pitao me je: „Udata?“ Odgovorila sam: „Da, naravno“, a on je uzdahnuo kao da mu je srce slomljeno. Ali ubrzo se pribrao, pa me je upitao koliko godina, odgovorila sam mu: „Dugo, skoro pet“. „Dakle, došlo je vreme za nešto novo“, ohrabrio se a ja mu odgovorih: „Šta ti je? Volim svog muža“. Izjava je prihvaćena uz uzdržan oproštaj, međutim u tesnom prostoru vozila osećala sam se smešno što u takvim okolnostima dajem najave, bilo mi je potrebno da čujem reči pored sebe, on je šapnuo a iz usta mu se osetio neprijatan zadah: „Mogu se voleti dvojica“, i pokazao na svoje srce koje mu se takoreći pre nekoliko trenutaka slomilo, „ono je veliko – srdašće“. „Moje je malo“, rekoh mu i on se nasmeja: „Čini ti se da je tako malo, iznenadila bi se kako ono može da se rastegne, zar si mislila da samo penis može?“ Već sam bila zgrožena tim razgovorom i počela sam da gledam kroz prozor široke ulice, a on se zaustavio pored jedne male uređene zgrade na kraju bulevara, i ruka mu je opet počivala na srcu u znak oproštaja.

Gusta puzavica prekrivala je zgradu poput krzna i kad sam se približila, videla sam da desetine pčela veselo šeta

kroz gusto lišće. To je znak, rekoh sebi, signal da treba da nestaneš odavde, jer sam neprestano imala osećaj da sam ona koja umire od uboda pčele jer s pčelama se nikad ne zna, tek kad bude suviše kasno; počela sam da odustajem okrećući leđa zgradi, ali pogled na svet bez te zgrade bio je poznat i tako blag: zgrade s malim baštama koje troše previše vode, drveće kojem većito zaboravljam ime, sobe koje se većito prljaju i peru sredstvima za čišćenje, poštanski sandučići koji se naizmenično pune i prazne, čitavu tu veliku fabriku nijedan pčelinji ubod neće zaustaviti; činilo mi se da je sve tmurno i beznadežno bez te uređene zgrade koju pužavica prekriva svojim krznom a na desetine pčela su u njega ukopane i okrenula sam se nazad ka njoj i hrabrim koracima se uputila uz stepenište.

Nije se žurio, ali uopšte se nije trudio da mi pruži utočište i tek pošto sam i po drugi put zazvonila vrata su se otvorila i čutke me je poveo u veliku, dobro održavanu dnevnu sobu sa zidovima prepunim slika i podom prekrivenim tepisima sve dok mi se nije učinilo da je pod bio odraz zidova ili obrnuto. Bio je obučen u nove smeđe pantalone i košulju, ali baš to novo isticalo je njegovu starost i odjednom mi se učinio mator, čak stariji od mog tate, s dubokim borama na obrazima i čelu koje su ličile na ožiljke, a kosa mu je zapravo bila belja od srebra i više tanka nego gusta, a ispod očiju je imao crne oblake. Zanimljivo je da ljudi u svojim domovima izgledaju zaista kakvi jesu, a tek se spolja preko njih prelije neka svetlost, pomislila sam s olakšanjem sedeći u svetloj fotelji, iznenada naviknuta na lice koje je starost izgrebala svojim noktima kao da bi u njegovoj smrti moje srce prestalo da me muči. Besramno sam zurila u levi džep na košulji iza kojeg je kucalo njegovo umorno srce poslednjom snagom. Sve vrste unutrašnjih organa bile su zbijene ispred mene, skrivene